

תקציר מדיניות

אוגוסט 2014

מבנה משפחתי וסוגיות רווחה בקבוצות האוכלוסייה השונות בישראל

ליאורה בוורס*

בישראל מתקיים שילוב ייחודי בין חברה המעניקה חשיבות רבה למשפחה, המאפיינות לרוב חברות מסורתיות, לכלכלה מפותחת ומודרנית. המסורות הישראליות לרעיון המשפחה הגרעינית ניכרת במגוון מדדים. על פי ה-OECD, שיעור הנישואים בישראל הוא מהגבוהים בעולם המפותח: בשנת 2009 היו 6.3 מכל 1,000 תושבים בישראל נשואים – יותר מהמוצע ב-OECD, שעמד על 5.0 (OECD Family Database). שיעור הגירושים נמוך אף הוא באופן יחסי, ועל פי נתוני השנים האחרונות, רק ארבעה אחוזים מהזוגות חיים יחד ללא נישואים, בהשוואה ל-10 אחוז בארצות הברית ו-27 אחוז בשוודיה (למ"ס, 2011).

החשיבות המיוחסת להולדת ילדים בישראל משתקפת בשיעור הילודה הגבוה ביותר בעולם המפותח: 3.0 ילדים לאישה בגיל הפוריות ב-2010 בהשוואה למוצע ב-OECD, שעמד על 1.7 (OECD, 2013). נתוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה מצביעים על כך ששיעורי הילודה גבוהים במיוחד בקרב חרדים וערבים, אולם גם יהודיות חילוניות נוטות ללדת יותר ילדים מאשר נשים במדינות מפותחות אחרות (חליחל, 2011). שיעורי הנישואים הגבוהים ושיעורי הגירושים הנמוכים בישראל פירושים פחות ילדים הגדלים במשפחות חד-הוריות, אם כי נתון זה נמצא במגמת עלייה בשנים האחרונות (שטייר, 2011א).

כפי שמראים לוי-אפשטיין ואחרים (2000), הדינמיקה המשפחתית הזו עשויה להיות מוסברת בשילוב של כמה גורמים אפשריים. ראשית, ערכי הדת הרווחים בחברה הישראלית מעודדים ילודה. סקר שערכה הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה מצביע על כך שמעל מחצית מהאוכלוסייה היהודית מגדירה עצמה כ"מסורתית" או "דתית", ושמרבית הערבים, שהם כחמישית מאוכלוסיית המדינה, הם מוסלמים מסורתיים למדי (למ"ס, 2011). נוסף על כך, רבים מהעולים שהגיעו בעשורים הראשונים לאחר קום המדינה באו מצפון אפריקה ומחברות מזרח תיכוניות, המתאפיינות במשפחות גדולות ובקשרי משפחה חזקים. כמו כן, סוציולוגים העלו את האפשרות שהקונפליקט המתמשך עם שכניה הערבים של המדינה מחזק את קשרי המשפחה, וששירות החובה בצבא לא רק גורם לילדים להמשיך להיות תלויים בהוריהם עד גיל מאוחר יחסית, אלא אף מביא חלק מההורים ללדת יותר ילדים ממה שהיו מולידים לולא חובת השירות הצבאי, בגלל הסכנות הטמונות בו.

* ליאורה בוורס, מנהלת תחום מדיניות במרכז טאוב לחקר המדיניות החברתית בישראל. ברצוני להודות לדן בן-דוד, לאיל קמחי ולחיה שטייר על עזרתם והמלצותיהם החשובות בכתיבת מאמר זה. כל הדעות המובעות בתקציר הן של המחברת ועל אחריותה בלבד.

התקציר פורסם לראשונה כפרק ב-*Family Futures*, אסופת מאמרים מטעם האו"ם לציון 20 שנה לשנת המשפחה הבין-לאומית, בהוצאת *Tudor Rose*. אפשר לקרוא את הפרסום המלא באתר <http://digital.tudor-rose.co.uk/family-futures/>

תקציר זה מראה כיצד
גורמים תרבותיים, גיאוגרפיים
פוליטיים ותעסוקתיים
סייעו לחזק את מעמד
המשפחה בישראל, ובו
זמנית לקדם כלכלה
מודרנית ולהעצים נשים
בשוק העבודה. עם זאת,
כדי לשפר את רמת החיים
של משפחות ישראליות,
המדינה צריכה להתמודד
עם המצוקה החומרית ועם
שיעורי העוני הגבוהים,
השכיחים במיוחד בקרב
משפחות ערביות וחרדיות.

רח' האר"י 15, ירושלים, 9103401
טל': 02-567-1818
info@taubcenter.org.il
taubcenter.org.il

מרכז טאוב

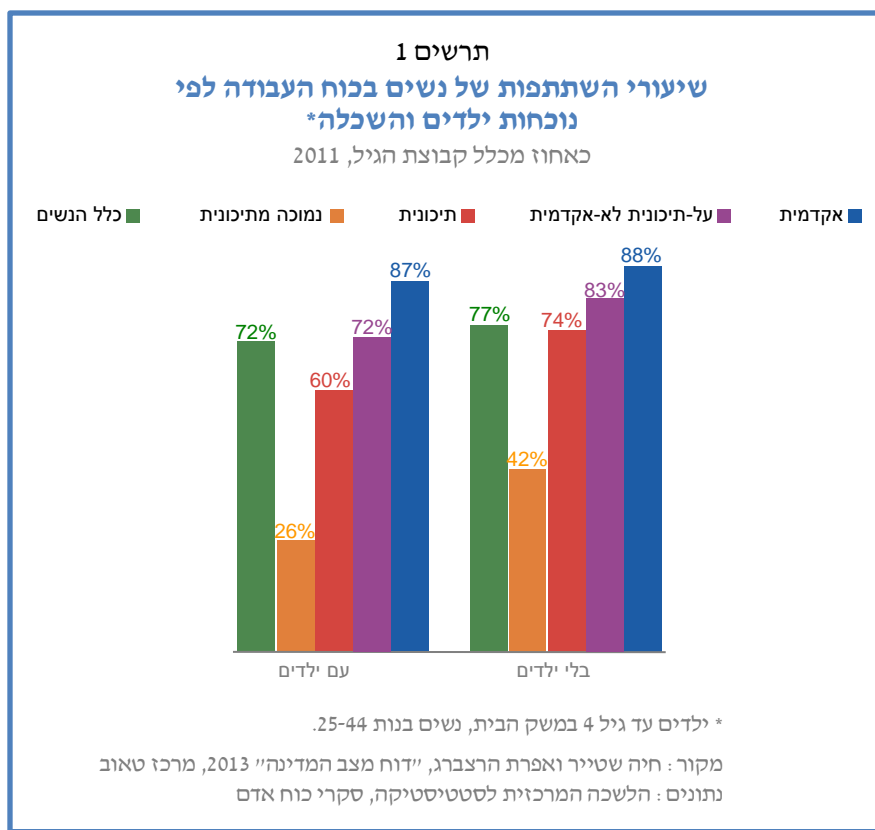
TaubIsraelStudy

[תמכו בנו](#)

נוסף לשירות הצבאי, יש עוד גורמים שלעיתים קרובות מובילים את הצעירים להמשיך לקבל עזרה מהוריהם גם בהיותם בוגרים, כגון גיל נישואים ממוצע נמוך יחסית, תחילת לימודים על-תיכוניים בגיל מבוגר יחסית ועלויות דיור גבוהות יחסית לשכר.

לצד תפקידם של גורמים תרבותיים וחברתיים בעידוד שיעורי ילודה גבוהים, יש גם קווי מדיניות של הממשלה המעודדים זאת. ישראל היא המדינה היחידה בעולם המעניקה כסוי בלתי מוגבל, כמעט ללא עלות, להפריות חוץ גופיות לנשים עד גיל 45, עד להולדת שני ילדים. לפני עשר שנים שיעור ההפריות החוץ גופיות בישראל היה כמעט כפול מהשיעור באיסלנד, המדינה הנמצאת במקום השני בתחום זה (kraft, 2011). עידוד ילודה נוסף מתבטא בקצבאות הילדים. אף שחלה הפחתה משמעותית בקצבאות הילדים ביחס לגובהן בשנות התשעים, הן עדיין משולמות לכל משפחה שיש לה ילדים מתחת לגיל 17 (שלו, גל ואזרי-ויזל, 2012). לעומת זאת, ניתוח משנת 2010 מראה כי קצבאות ילדים אמנם נפוצות במדינות מפותחות, אולם ברבות מהן הקצבה מוענקת על בסיס הכנסה ולא באופן אוטומטי (OECD, 2013).

לצד הדומיננטיות של עיקרון המשפחה הגרעינית בישראל, המדינה מתקדמת למדי מבחינת השתתפותן של אימהות לילדים צעירים בכוח העבודה. שיעורי התעסוקה של הנשים בישראל מתקרבים למוצע ב-OECD, וכמעט אינם משתנים בתקופת גידול הילדים (תרשים 1). כפי שמראה התרשים, 77 אחוז מהנשים בישראל בגילי 25 עד 44 שאין להן ילדים משתתפות בכוח העבודה, וכשמדובר בנשים שיש להן ילד מתחת לגיל ארבע שיעור ההשתתפות יורד רק במעט – 72 אחוז. בקרב נשים בעלות תואר אקדמי אין כמעט הבדל בין אימהות לילדים צעירים ובין נשים שאין להם ילדים בגילים אלו.

ייתכן שהדוגמה הטובה ביותר לשילוב הישראלי בין חברה המעניקה חשיבות רבה למשפחה ובין גישה התומכת בשילוב נשים בכוח העבודה היא ההיסטוריה הארוכה של מדיניות המעודדת תעסוקת אימהות. מדיניות זו כוללת הסדרי חופשות להורים (לדוגמה, גובה התשלום המוענק בתקופת החופשה, וההגנה התעסוקתית הניתנת לנשים הרות ולנשים בחופשת לידה על פי חוק) ובמיוחד מדיניות איתנה בכל הנוגע לטיפול בילדים (כמו קיומם של מעונות יום ציבוריים, סבסוד הטיפול בילדים וצהרונים לאחר יום הלימודים). התנאים הסוציאליים הניתנים לנשים בהיריון או אחרי לידה, וכן אפשרויות לעבודה במשרה חלקית, מאפיינות אף הן במידה רבה את שוק העבודה בישראל. בעקבות המחאה החברתית ב-2011 החלה ישראל להחיל באופן נרחב את חוק לימוד חובה חיים החל מגיל 3, ופעולה זו העלתה את שיעור הילדים המבקרים בגנים הציבוריים ב-2013 ב-10 עד 15 אחוז (בלס ובלייך, 2013). נמצא כי מדיניות תומכת בנושאי תעסוקה ומשפחה, נוסף לגישות חברתיות, ביטלה כמעט לחלוטין את אפליית האימהות בקרב נשים עובדות בישראל במונחי שכר. כיום מצבה בנושא דומה למדינות סקנדינביה וטוב בהרבה מאשר במדינות כגון גרמניה, הולנד, אוסטרליה, בריטניה וארצות הברית (Budig, Misra, and Böckmann, 2012).

אולם אפילו בסביבה התומכת הן במשפחה והן באימהות עובדות נאלצים משקי הבית בישראל להתמודד עם כמה אתגרים משמעותיים. מחקר מ-2012 מצביע על כך שרווחתן של משפחות צעירות ועובדות נפגעת בשנים האחרונות מפני שהכנסותן נמוכה בהשוואה לישראלים אחרים, כמו גם בשל עלויות הדיר הנוסקות. דאגות אלו, לצד אי שביעות רצון מהמדיניות בנושאי מיסוי, תחבורה וחינוך, הגיעו לשיאן במחאה החברתית של 2011 – ובעקבותיה מינתה הממשלה את ועדת טרכטנברג, שהמליצה על כמה שינויי מדיניות (שלו, 2012).

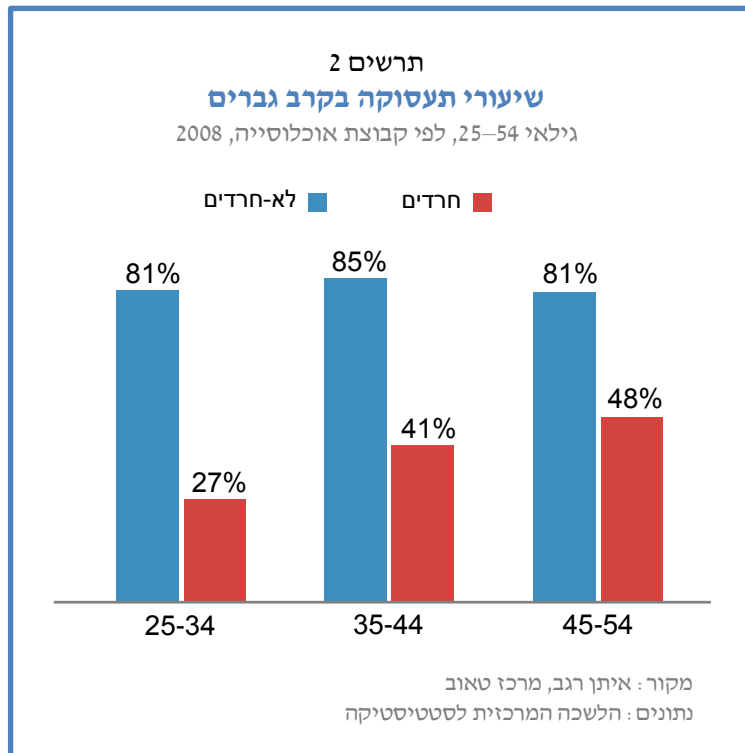
אף שרווחתן של משפחות ממעמד הביניים מעוררת דאגה רבה, ישראלים המצויים בתחתית סולם ההכנסות מתמודדים עם מצב קשה אף יותר. אחת מכל חמש משפחות בישראל חיה מתחת לקו העוני – השיעור הגבוה ביותר, לצד ארצות הברית, ב-22 מדינות מפותחות המשתתפות במדגם ה-OECD (בן-דוד ובלייך, 2013). מכיוון שהעוני בישראל רווח בעיקר במשפחות גדולות יחסית, הצעירים נפגעים יותר מכל; אחד מכל שלושה ילדים בישראל חי מתחת לקו העוני, שיעור שאין שני לו בעולם המפותח.

לאחר הפעלת תכניות רווחה רחבות היקף בשנות התשעים, שסייעו בהפחתת שיעורי העוני, התאפיינו עשר השנים האחרונות במדיניות פסקלית שמרנית (שטייר, 2011). בעקבות זאת צומצמו קצבאות הילדים והתכניות להגדלת כוח העבודה. כמו כן התנאים לזכאות להבטחת הכנסה הוקשחו, וגובה הקצבה פחת. קיצוצי הקצבאות הורגשו ביתר שאת במשקי הבית החרדיים והערביים, שרבים מהם חיים מתחת לקו העוני (57 אחוז מהחרדים ו-50 אחוז מהערבים). אולם אפילו כאשר לא מביאים בחשבון את האוכלוסיות הללו בניתוח הנתונים, שיעורי העוני בישראל נותרים מהגבוהים ביותר בעולם המפותח (בן-דוד ובלייך, 2013).

בניגוד למדינות אחרות, שבהן העוני רווח בעיקר בקרב קשישים ומשפחות חד-הוריות, בישראל דווקא משפחות צעירות וגדולות נוטות להיות עניות. כדי להתמודד עם האתגר של הוצאת משפחות גדולות ממעגל העוני, המדינה צריכה להשקיע יותר משאבים ולנקוט במדיניות חדשנית יותר. כמו כן, יש להכיר את המאפיינים המבניים הייחודיים העומדים בבסיס העוני בישראל ומקשים את הטיפול בו.

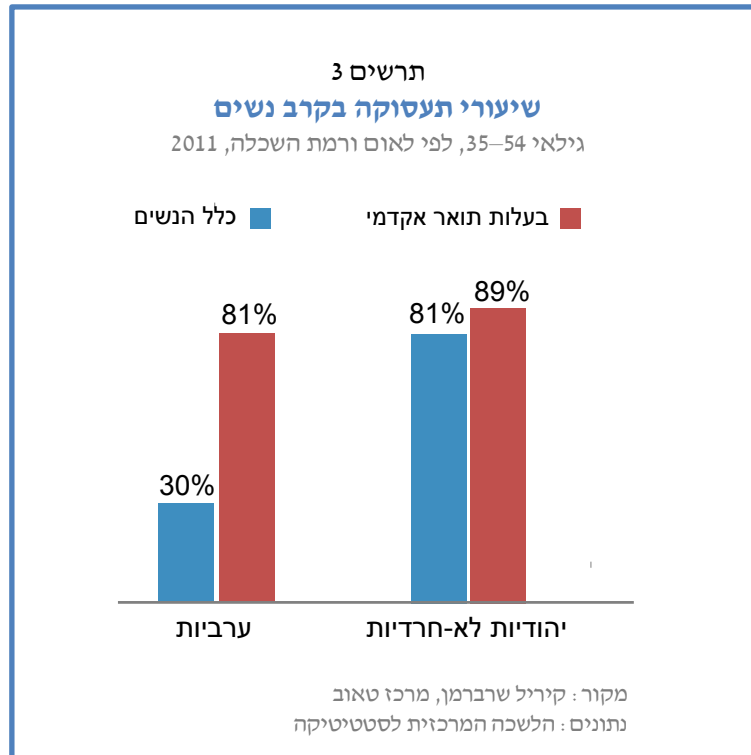
על פי נתוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, נשים חרדיות בישראל יולדות בממוצע 6.5 ילדים (חליחל, 2011). במקביל גברים חרדים מהדורות האחרונים – בניגוד למגמות בכל שאר החברות המפותחות – מקבלים פחות ופחות השכלה פורמלית, לכן הולכת ופוחתת הסבירות שישתתפו בכוח העבודה. בני חרדים מקבלים השכלה חלקית בלבד במקצועות הליבה, וגם היא נפסקת לחלוטין לאחר כיתה ח'. לחצים דתיים וקהילתיים מובילים את מרבית הגברים החרדים כיום לעסוק בלימודי תורה חלקיים או מלאים במשך חלק גדול מחייהם.

בניגוד חד לעלייה בשיעור בעלי ההשכלה הגבוהה בישראל, רק בעשור האחרון עלה חלקם של הגברים החרדים בגילי 35 עד 54 שיש להם השכלה יסודית בלבד ביותר מ-50 אחוז (רגב, 2013). פחות ממחצית הגברים החרדים בגילי שיא התעסוקה (25 עד 44) אכן עובדים, בהשוואה ל-80 אחוז או יותר בקרב כל שאר הגברים בישראל (תרשים 2).

העוני בקרב משפחות ערביות נגרם מסיבות שונות לחלוטין. ראשית, שיעור התעסוקה בקרב נשים ערביות אמנם גדל בהתמדה, אך הוא נותר נמוך למדי ועומד על 30 אחוז, בהשוואה ל-81 אחוז בקרב נשים יהודיות שאינן חרדיות (תרשים 3). נתונים אלו מדגימים את חשיבותה של ההשכלה, מכיוון שבקרב נשים ערביות בעלות תואר אקדמי (שהן אחוז קטן יחסית מתוך אוכלוסייה זו) שיעורי התעסוקה קרובים בהרבה לשיעורי התעסוקה של הנשים היהודיות המשכילות (קמחי, 2012).

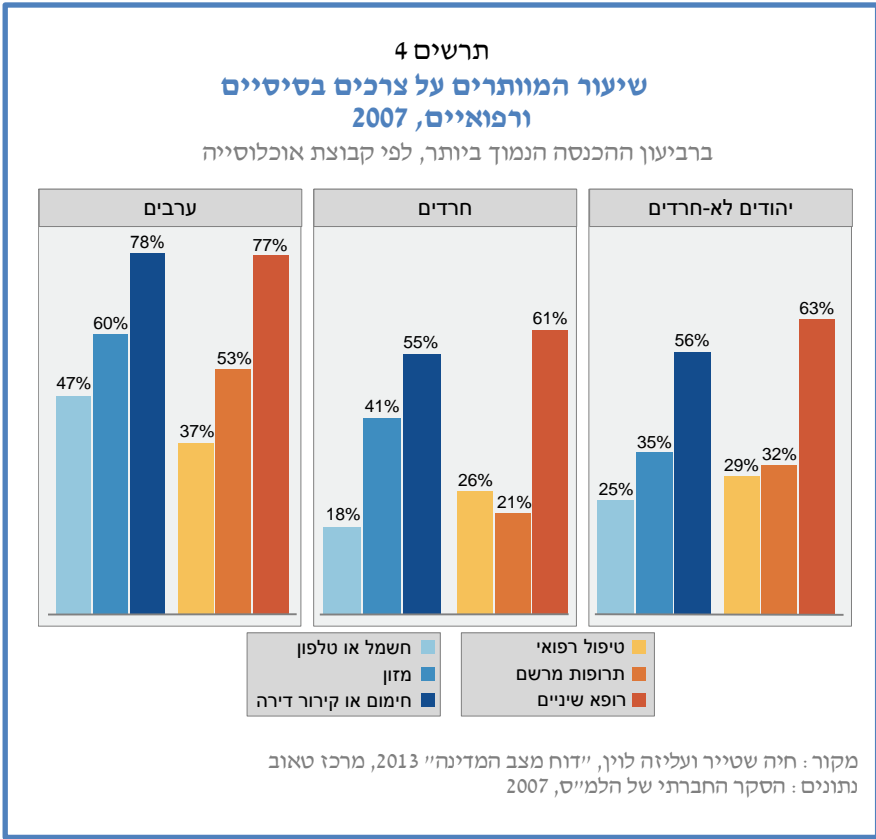
המשמעות המעשית של שיעורי התעסוקה הנמוכים בקרב ערביות בעלות השכלה נמוכה יותר היא שבמרבית המשפחות הערביות יש מפרנס אחד בלבד. למשפחות אלו יש סיכוי גבוה בהרבה להיות עניות בהשוואה למשקי בית יהודיים שיש בהם רק מפרנס אחד (שטייר, 2011). השוני נובע בחלקו ממבנה המשפחה: משפחות ערביות בעלות מפרנס אחד הן צעירות יותר וכוללות יותר ילדים מאשר משפחות יהודיות שיש בהן מפרנס יחיד. חשוב מכך, יש הבדלים עצומים בין תבניות התעסוקה בקרב הגברים בשתי האוכלוסיות. המקצועות שבהם עוסקים הערבים מתאפיינים במיומנות נמוכה יותר ושכר נמוך יותר, ולעתים קרובות בעבודה פיזית. עקב כך ההטבות שהם זוכים להן מוגבלות יותר, קשה להם יותר למצוא עבודה קבועה וגילי הפרישה בקרבם נמוכים בהרבה.

ההבדלים בין תבניות התעסוקה של הערבים ושל היהודים בישראל מושפעים מפערי השכלה, המתהווים כבר בגיל צעיר. על פי מחקר של הרשות הארצית למדידה והערכה, ציוניו של הנוער הערבי בישראל נמוכים ב-17 אחוז מהממוצע הארצי במבחן הבין-לאומי פיזי"ה הבודק כישורים בקריאה, במתמטיקה ובמדעים (בן-דוד, 2011). גם ללא נתון זה מגיעה ישראל לתוצאות עלובות במבחן פיזי"ה בהשוואה לשאר מדינות ה-OECD, אולם התוצאות של הערבים נמוכות יותר מאלה המתקבלות במדינות מתפתחות כגון ירדן, קולומביה ואינדונזיה.

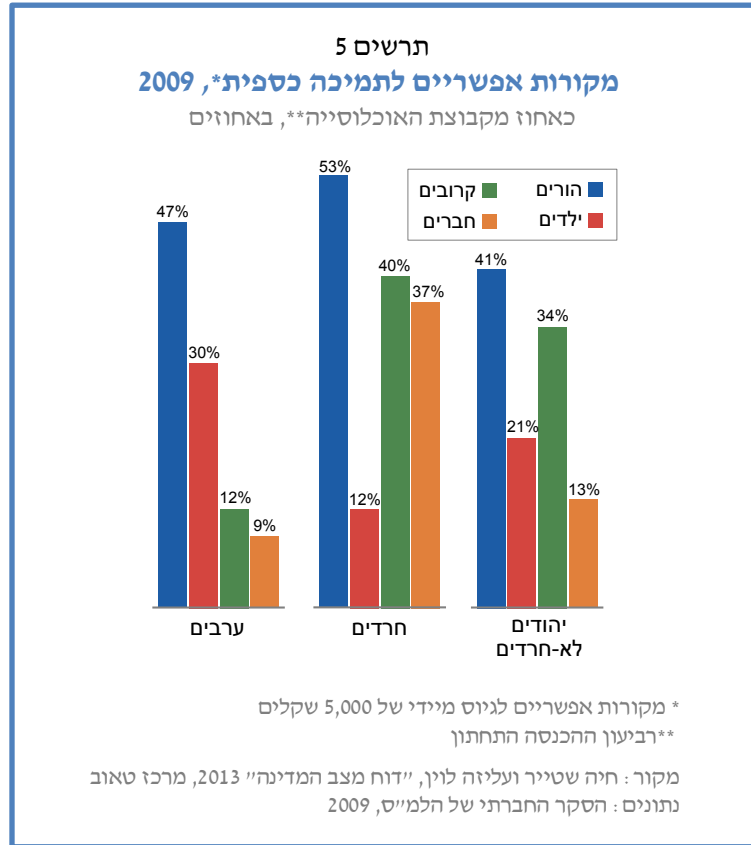
אם מסתכלים מעבר לשיעורי העוני, חשוב להבין כיצד משפיעה הכנסה נמוכה על משקי הבית, ואילו מנגנוני התמודדות מאפשרים למשפחות להתמודד עם הלחץ הכלכלי. קשיים חומריים תלויים לעתים קרובות במדיניות כלכלית וחברתית, כגון סבסוד המזון והדיור, אולם הם מושפעים גם מפעולות של הקהילה, החברים והמשפחה. בהקשר זה יש להדגיש את ההבדלים בין המשפחות הישראליות השונות בכל הנוגע להשפעת הקושי החומרי (שטייר וליון, 2013).

ישראלים רבים חיים ללא צרכים בסיסיים כגון מזון, מים, חשמל וטיפולים רפואיים, ובעיות אלו חמורות יותר בחמשת העשירונים התחתונים. עם זאת, יש הבדלים ניכרים בין קבוצות האוכלוסייה השונות גם בקרב השכבה הענייה. אף שרמות ההכנסה של החרדים ושל הערבים המשתייכים לרביעון ההכנסה התחתון דומות זו לזו, בקרב ערבים הסבירות שיוותרו על צרכים חומריים או רפואיים גבוהה בהרבה (תרשים 4).

השערה אחת גורסת כי הבדלים אלו נעוצים במאפיינים בסיסיים של מבנה המשפחה והקהילה בקרב המגזרים השונים במעמד הנמוך. בעוד ש-22 אחוז מהערבים המשתייכים לרביעון ההכנסה התחתון חוו עוני לעתים קרובות כבר בילדותם, הדבר קרה רק אצל 15 אחוז מהחרדים באותו רביעון. לפיכך, אפילו החרדים העניים ביותר אינם סובלים מעוני רב-דורי באותה מידה כמו ערבים. נוסף על כך, תרבות התמיכה החברתית בקהילה החרדית עשויה להפחית קשיים כלכליים ספציפיים שמשפחות מתמודדות עמם.

בסקר של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה מ-2009 נשאלו הנסקרים האם היו מקבלים תמיכה לו נזקקו ל-5,000 שקלים בהתראה מיידית, ואם כן – ממי (תרשים 5). הערבים הצהירו שישתמכו על הוריהם או על ילדיהם לצורך קבלת עזרה מסוג זה, והאפשרויות האחרות שעמדו בפניהם היו מוגבלות. בניגוד לכך, החרדים הצביעו על רשת תמיכה רחבה יותר: 37 אחוז, 40 אחוז ו-53 אחוז ציינו שירגישו בנוח לבקש עזרה מחברים, מקרובי משפחה ומההורים (בהתאמה). השילוב של עוני מתמשך, רשתות תמיכה חזקות פחות ומחויבות פיננסית גדולה יותר כלפי ההורים (שככל הנראה הם עניים בעצמם) הוא כנראה הגורם לכך שהקשיים החומריים שחווים הערבים המשתייכים לרביעון ההכנסה הנמוך ביותר חמורים יותר.

סיכום

כשבוחנים את ישראל בהקשר גלובלי, אפשר להפיק מהמתרחש בה לקחים חשובים בנושא חיזוק תפקיד המשפחה תוך פיתוח כלכלה מודרנית והעצמת נשים מבחינה כלכלית. המדיניות הממשלתית תורמת לחשיבות הרבה המוענקת למשפחה ממילא (בשל גורמים תרבותיים וגיאוגרפיים), והמנהגים הרווחים במקומות העבודה, כמו גם חקיקה בנושא חופשת הלידה וסיוע בטיפול בילדים, יצרו סביבה תומכת להעסקת אימהות בישראל.

חלק מפיתוח חברה ידידותית למשפחה פירושו להבטיח את רווחתם של ילדים והוריהם. מבחינה זו, האתגר הגדול ביותר העומד בפני ישראל הוא שיעורי עוני גבוהים מאוד בהשוואה למדינות מפותחות אחרות. העוני משפיע על משפחות רבות בישראל, ומתוכן נפגעות במיוחד משפחות חרדיות וערביות, שבאופן מסורתי כוללות ילדים רבים. כמו כן ניכרת מגמה מדאיגה של הידרדרות ברמת ההשכלה בקרב חרדים. בהתאמה לכך חלה ירידה בשיעורי התעסוקה (הנמוכים ממילא) של גברים חרדים צעירים, והם בוחרים במקום זאת באורח חיים של לימודי קודש ממושכים. בקרב הערבים תורמים לעוני המתמשך שיעורי תעסוקת הנשים, שנתרו נמוכים למרות הגידול שחל בהם, בשילוב תחומי התעסוקה של הגברים, שאינם דורשים מיומנות ואינם מבטיחים יציבות. נוסף על כך, ערבים נוטים לחוות קשיים חומריים חמורים יותר, מכיוון שהסבירות שייאלצו לוותר על צרכים חומריים ורפואיים בסיסיים גבוהה בהשוואה לסבירות שישאלים אחרים בעלי הכנסות נמוכות יעשו זאת. הדבר עשוי לנבוע מהשפעותיו הנרחבות של העוני הרב-דורי, לצד רשתות תמיכה חברתיות וקהילתיות מוגבלות יותר בקרב ערבים בהשוואה לחרדים.

כדי להרחיב את המדיניות המעודדת ילודה ותומכת בהורים עובדים, ובייחוד באימהות עובדות, על המדינה לטפל באופן פעיל בגורמים הבסיסיים המובילים לעוני. תחום אחד שראוי להתמקד בו – אם כי הוא בשום אופן אינו היחיד – הוא שדרוג ההון האנושי של ישראל. הדבר כולל יישום של חובת תכנית ליבה עד סוף התיכון (ולא עד סוף כיתה ח'), כפי שנהוג בדרך כלל בבתי הספר החרדיים שהמדינה מממנת), שיפור משמעותי באיכות לימודי הליבה בכלל בתי הספר והתאמת החינוך למיומנויות הדרושות לצורך השתלבות יעילה בכוח העבודה. נוסף על כך, יש לשים דגש על עידוד השכלה גבוהה, יצירת הזדמנויות מספקות בשוק העבודה וטיפול באפליה התעסוקתית המופנית כלפי ערבים.

בתחום הרווחה, יש לבנות את מערכת הרווחה של ישראל באופן שיעודד תעסוקה ויקל על המבקשים לעבוד, תוך יצירת רשת ביטחון רחבה שתבטיח את רווחתם של אלו שאינם מסוגלים לעבוד. מאמצים אלו חשובים ביותר כדי להבטיח שישראל תמשיך להיות חברה המעניקה חשיבות רבה למשפחה, ובמקביל תתקיים בה חברה מודרנית ומפותחת מבחינה כלכלית.

מקורות

- בלס, נחום וחיים בלייד (2013), **יישום חוק לימוד חובה לגילאי 3-4: קשיים והצעות לפתרון**, נייר מדיניות מס' 01.2013, מרכז טאוב לחקר המדיניות החברתית בישראל.
- בן-דוד, דן (2011), "הישגים בחינוך – השוואה בינלאומית מעודכנת", בתוך דן בן-דוד (עורך), **דו"ח מצב המדינה – חברה, כלכלה ומדיניות בישראל 2010**, מרכז טאוב לחקר המדיניות החברתית בישראל, עמ' 285–292.
- בן-דוד, דן וחיים בלייד (2013), "עוני ואי שוויון בישראל: התפתחויות לאורך זמן ובהשוואה ל-OECD", בתוך דן בן-דוד (עורך), **דוח מצב המדינה – חברה, כלכלה ומדיניות בישראל 2013**, מרכז טאוב לחקר המדיניות החברתית בישראל, עמ' 68–17.
- חליחל, אחמד (2011), **פריזון של נשים יהודיות ומוסלמיות בישראל לפי מידת הדתיות שלהן בשנים 1979-2009**, נייר עבודה מס' 60, הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה.
- קמחי, איל (2012), "מגמות בשוק העבודה: פערים בשיעורי התעסוקה ובשכר", בתוך דן בן-דוד (עורך), **דוח מצב המדינה – חברה, כלכלה ומדיניות בישראל 2011-2012**, מרכז טאוב לחקר המדיניות החברתית בישראל, עמ' 140–107.
- רגב, איתן (2013), "השכלה ותעסוקה במגזר החרדי", בתוך דן בן-דוד (עורך), **דוח מצב המדינה – חברה, כלכלה ומדיניות בישראל 2013**, מרכז טאוב לחקר המדיניות החברתית בישראל, עמ' 111–150.
- שטייר, חיה (2011א), "רווחה ותעסוקה של אימהות חד-הוריות: ישראל במבט השוואתי", בתוך דן בן-דוד (עורך), **דוח מצב המדינה – חברה, כלכלה ומדיניות בישראל 2010**, מרכז טאוב לחקר המדיניות החברתית בישראל, עמ' 200–181.
- שטייר, חיה (2011ב), "עובדים ועניים", בתוך דן בן-דוד (עורך), **דו"ח מצב המדינה – חברה, כלכלה ומדיניות בישראל 2010**, מרכז טאוב לחקר המדיניות החברתית בישראל, עמ' 135–180.
- שטייר, חיה ואפרת הרצברג (2013), "נשים בשוק העבודה: השפעת ההשכלה על דפוסי העבודה ועל השכר", בתוך דן בן-דוד (עורך), **דוח מצב המדינה – חברה, כלכלה ומדיניות בישראל 2013**, מרכז טאוב לחקר המדיניות החברתית בישראל, עמ' 185–212.
- שטייר, חיה ועליזה לוי (2013), "מצוקה חומרית בישראל", בתוך דן בן-דוד (עורך), **דוח מצב המדינה – חברה, כלכלה ומדיניות בישראל 2013**, מרכז טאוב לחקר המדיניות החברתית בישראל, עמ' 300–285.
- שלו, מיכאל (2012), "הרקע הכלכלי למחאה החברתית בקיץ 2011", בתוך דן בן-דוד (עורך), **דוח מצב המדינה – חברה, כלכלה ומדיניות בישראל 2011-2012**, מרכז טאוב לחקר המדיניות החברתית בישראל, עמ' 192–141.
- שלו, מיכאל, גיוני גל ושגית אזרי-ויזל (2012), "עלות שירותי הרווחה: ישראל במבט השוואתי", בתוך דן בן-דוד (עורך), **דוח מצב המדינה – חברה, כלכלה ומדיניות בישראל 2011-2012**, מרכז טאוב לחקר המדיניות החברתית בישראל, עמ' 361–313.
- Budig, Michelle; Misra, Joya and Böckmann, Irene (2012), *The Motherhood Wage Penalty in Cross-National Perspective: The Importance of Work-Family Policies and Cultural Attitudes*, University of Massachusetts-Amherst.
- Collins, John A. (2002), *An International Survey of the Health Economics of IVF and ICSI*, Oxford University Press
- Lewin-Epstein, Noah, Haya Stier, Michael Braun, and Bettina Langfeldt (2000), "Family Policy and Public Attitudes in Germany and Israel," *European Sociological Review*, 16, No. 4.
- OECD (2011), *Factbook 2011: Economic, Environmental and Social Statistics*, "Employment Rates: Women," ISBN 978-92-64-11150-9, dx.doi.org/10.1787/888932505355.
- OECD (2013a), *Factbook 2013: Economic, Environmental and Social Statistics*
- OECD (2013b), *Family Database, PFI.3 Family Cash Benefits*
- OECD (2014), *Family Database*
- Kraft, Dina (2011), "Where families are prized, help is free," *The New York Times*, July 17, 2011, nytimes.com/2011/07/18/world/middleeast/18israel.html?pagewanted=all&_r=1.

מרכז טאוב מעמיד בפני מקבלי ההחלטות המובילים בארץ ובפני הציבור הרחב תמונה כוללת, המשלבת בין ממדים חברתיים וכלכליים. הצוות המקצועי של המרכז והצוותים הבין-תחומיים, הכוללים חוקרים בולטים בתחומם באקדמיה ומומחים מובילים בתחומי המדיניות, עורכים מחקרים ומעלים חלופות למדיניות בנושאים החברתיים-כלכליים המרכזיים העומדים על סדר היום במדינה. המרכז מציג ניתוחים אסטרטגיים לטווח ארוך והערכות של חלופות למדיניות בפני הציבור ובפני מקבלי ההחלטות על ידי כתבות בתקשורת, תכנית פרסומים פעילה, כנסים ופעילויות אחרות בישראל ובחו"ל.

מרכז טאוב נוסד ב-1982 ביוזמתם של הרברט מ' סינגר, הנרי טאוב וארגון הג'וינט האמריקאי. המרכז ממומן באמצעות קרן צמיתה שהוקמה על-ידי קרן הנרי ומרלין טאוב, קרן הרברט ונל סינגר, ג'ין וג'ון קולמן, קרן משפחת קולקר-סקסון-הלוק, קרן משפחת מילטון א' ורוזלין ז' וולף וארגון הג'וינט האמריקאי.

רח' האר"י 15, ירושלים, 9103401

טל': 02-567-1818

info@taubcenter.org.il

taubcenter.org.il

מרכז טאוב

TaubIsraelStudy

